

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 56 • nr. 10 • november 2020 • € 1,75 • www.sp.nl

**VOGELHUISJES
MET LIEFDE
GEMAAKT**

**TRUMPS 'VREDESAKKOORDEN'
BRENGEN GEEN VREDE**

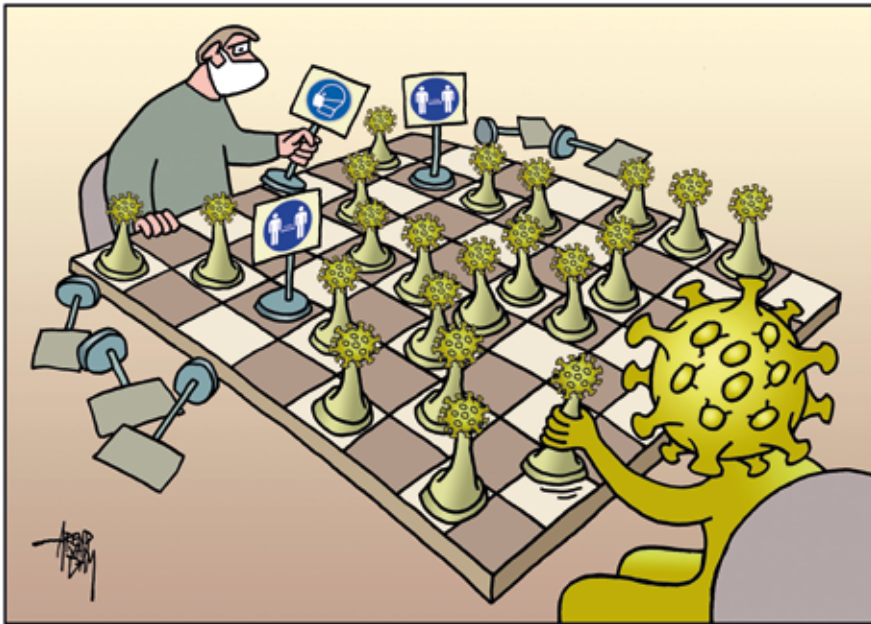
**RENSKE HELMER:
BESTUREN KAN ALLEEN OP VOLLE KRACHT**

LUISTEREN MET LILIAN

We zien Lilian Marijnissen vaak spreken – als Kamerlid en lijsttrekker voert ze immers het woord namens de partij. Maar net als andere SP'ers luistert ze ook graag. In de podcast-serie *Daarom is het goed* interviewt ze mensen die wat te zeggen hebben. Zoals komiek Steven Brunswijk, over commerciële bewindvoering en over racisme. En recentelijk de Belgische socialist Raoul Hedebouw over de zorgstrijd tijdens corona in België – herkenbaar én inspirerend. Je kunt een abonnement nemen via iTunes of Spotify, of de podcasts gewoon op de website beluisteren.

sp.nl/info/podcast-daarom-is-goed

★ ROOD
jong in de SP

**BEN JIJ EEN JONGE SP'ER, MAAR GEEN ROOD-LID?
SLUIT JE NU GRATIS AAN EN STEUN DE MEEST ACTIEVE
POLITIEKE JONGERENORGANISATIE VAN NEDERLAND!**

HERINNERING: 22 NOVEMBER

22 november is een belangrijke dag voor ROOD: de tweede Algemene Ledenvergadering van 2020. Er staat dan een hoop te gebeuren. We bespreken een jaarverslag, een jaarplan, we kiezen nieuwe bestuursleden en een nieuwe voorzitter. Het ROOD-bestuur roept alle leden van ROOD op om aan deze vergadering deel te nemen. Want hoe meer leden meedenken en zich uitspreken over de toekomst van ROOD, hoe sterker we er als vereniging uit komen. We zijn als ROOD natuurlijk veel meer dan een praatclub en lange vergaderingen zijn niet de reden

waarom de meeste mensen lid worden van ROOD. Toch is 22 november erg belangrijk. We bespreken de toekomst van ROOD en als jij daar een mening over hebt moet je hier bij zijn. De vergadering zal helemaal online plaatsvinden, je hoeft dus niet eens uit je stoel te komen om deel te kunnen nemen!

Alle ROOD-leden zijn hiervoor uitgenodigd, heb je de uitnodiging niet ontvangen? Mail dan naar rood@sp.nl

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCHIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Diederik Olders (h), Lesley Arp
Daniël de Jongh, Xander Topma

Vormgeving
Nenad Mečava, Gonnie Sluijs

Aan dit nummer werkten mee
Robin Bruinsma, Maurits Gemmink
Karen Veldkamp

Foto omslag
Maurits Gemmink

Illustraties
Arend van Dam
Wim Stevenhagen

De Tribune op Internet
www.sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
of € 24,00 per jaar (acceptgiro).
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
www.sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

IN DIT NUMMER

Sadet Karabulut

Betere wegen voor vrede
in Midden-Oosten

6

Goed bezig

SP-cadeau, *made in*
de dagbesteding

10

SP-bestuurder Renske Helmer stopt

'Niet met gestrekt been erin'

18

Pandemie

Medicus Koos van der Velden
over virusbestrijding

22

- 4 Actueel: Help de huurverhoging stoppen
- 17 Uitgelicht: Duur geintje die koninklijke familie
- 28 LinksVoor: Jordy Clemens is stronteigenwijs

13,14,15,16,27,29 Nieuws

30 Prikbord

31 Puzzel

32 Theo de buurtconciërge

Moord

Gruwelijk: de moord op de Franse leraar Samuel Paty. Een onderwijzer die wordt onthoofd omdat hij zijn leerlingen leert over de vrijheid die wij kennen. Een vrijheid die niet voorbestemd is voor enkelen, maar een vrijheid die ons allemaal toekomt.

Het past ons om bij deze gruwelijk laffe daad stil te staan. Maar ook om na te gaan hoe we deze vormen van extremisme in onze samenleving aan kunnen pakken. En hoe we onze docenten kunnen ondersteunen.

Onder andere op initiatief van de SP is de parlementaire ondervragingscommissie 'Ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen' afgelopen periode aan de slag geweest. Uit deze verhoren kwam ook duidelijk naar voren dat ingrijpen niet gemakkelijk is, maar wel nodig. Haatpredikers moeten we aanpakken en de buitenlandse financiering van extremistische religieuze organisaties in ons land moet stoppen.

Jarenlang heeft in ons land door rechtse politiek de segregatie toe kunnen nemen. Op het gebied van wonen, werk en onderwijs. Artikel 23 maakt het nog steeds mogelijk om bepaalde leraren of leerkrachten op een school te weigeren. We zien de tweedeling en armoede groeien in plaats van afnemen. Als je niet langer het perspectief op een beter leven ziet, kan dat een voedingsbodem zijn voor vervreemding en uiteindelijk zelfs voor afkeer van onze vrije samenleving.

Laten we onze leraren steunen. Juist omdat zij degenen zijn die jongeren perspectief kunnen bieden. Door ze kleinere klassen te geven, waardoor er meer tijd en aandacht is voor een goed gesprek met leerlingen. Door een einde te maken aan scholen die je kunnen weigeren niet om wat je doet, maar om wie je bent. En leraren moeten kunnen rekenen op bescherming als extremistische familieleden van leerlingen hen bedreigen. De vrijheid is van ons allemaal, daar doen we geen concessies aan.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

SP.NL/STOPDEHUURVERHOOGERS

E-MAILACTIE HUURDERS TEGEN HUURVERHOGINGEN

In juli was er de hoogste huurverhoging in zes jaar tijd. In coronatijd nog wel. Een tijd waarin veel mensen hun baan kwijtraken of minder uren werk hebben. Lisa de Leeuw: 'Ik ben verrast hoeveel mensen er meedoen aan onze protest-mailactie.'

IN DE EERSTE WEEK van december wordt gestemd over de begroting van minister Ollongren van Wonen. SP-Tweede Kamerlid Sandra Beckerman gaat de komende maand voorstellen indienen om de belachelijke huurverhogingen terug te draaien én te voorkomen dat de huren volgend jaar opnieuw stijgen.

'Er zijn nu al vijfduizend protestberichten verstuurd', vertelt Lisa de Leeuw. Zij coördineert deze actie (en andere SP-acties trouwens). 'Tot nu toe weigerde Ollongren

veel te doen. Ondanks dat er in de Eerste Kamer een SP-voorstel is aangenomen tegen de huurverhogingen. Wat blijkt nu: coalitiepartijen CDA en ChristenUnie vinden eigenlijk dat die motie moet worden uitgevoerd. Sterker nog: uit onderzoek blijkt dat de achterban van deze partijen in meerderheid vindt dat de huurverhoging dit jaar niet had moeten doorgaan.'

Wens van hun eigen achterban

Dus werd er een snelle actie op touw gezet. Een waarbij u kunt helpen – als u huurder

bent. De SP vraagt namelijk huurders om mailtjes of twitterberichten te sturen naar de woordvoerders van coalitiepartijen CDA, ChristenUnie en D66. (De VVD benaderen heeft weinig zin.) Allemaal met een eigen, persoonlijke oproep om aan de wens van de huurder én die van hun eigen achterban te voldoen: draai de huurverhoging van dit jaar terug en stop de huurverhoging in 2021.

De Leeuw legt uit wat je moet doen: 'Ga naar sp.nl/stopdehuurverhogers. Daar kun je kiezen welke woordvoerder je wilt

Ook in Groningen zeggen huurders: 0% is genoeg - dit jaar en volgend jaar.

Jannie Visscher
voorzitter SP

Uitzonderlijk

Op 17 maart volgend jaar zijn de Tweede Kamerverkiezingen. De voorbereidingen hiervoor startten we al in februari van dit jaar. Toen installeerde de Partijraad een programmacommissie en een kandidatencommissie. De commissies hebben inmiddels hun huiswerk gedaan. Nu zijn we als partijleden aan de beurt. Dat doen we zoals altijd uitgebreid en zorgvuldig. Eerst bespreken we conceptprogramma en -lijst in alle afdelingen. Daarna volgt een discussie op de regioconferenties.

Met de uitkomst van al deze discussies maakt de programmacommissie een tweede concept-verkiezingsprogramma. Dat wordt weer besproken in alle afdelingen. Dat is ook het moment waarop afdelingen moties en amendementen kunnen indienen. Tenslotte komt alles bij elkaar op het verkiezingscongres op 12 december. Daar gaan we uitgebreid in discussie en stemmen we over de ingediende moties en amendementen; en uiteindelijk over het programma en de kandidatenlijst. Maar alles gaat wel heel anders dan we in februari hadden kunnen denken. We hadden alles voorbereid voor 'echte' regioconferenties op ruime locaties.

Maar nieuwe coronamaatregelen maakten dat onmogelijk. Daarom organiseerden we alle acht de regioconferenties vanuit onze nieuwe studio in De Moed. Een hele klus, maar het is gelukt! Ook ons congres zullen we online moeten doen. Na het congres gaan we met ons mooie programma de boer op, om zoveel mogelijk mensen voor onze goeie ideeën te winnen. Door de coronamaatregelen is het moeilijker om fysiek persoonlijk contact met mensen te hebben. Daarom hebben we de training *SP'ers actief in coronatijd* ontwikkeld. Deze is op 31 oktober gegeven en nu te vinden op SPnet. Juist tijdens deze crisis wordt de ongelijkheid in ons land erger en is het meer dan ooit nodig om verbetering af te dwingen. We doen dat onder uitzonderlijke omstandigheden. Echt iets voor SP'ers!

TWEE CITATEN UIT NU AL GESTUURDE E-MAILTJES:

“Sinds afgelopen juli, midden in de coronacrisis, is mijn huur verhoogd tot boven de aftoppingsgrens. Dat is niet meer op te brengen met mijn inkomen op bijstandsniveau! Het kan toch niet de bedoeling zijn dat mijn zieke zoon en ik dakloos worden? Of dat we structureel naar de voedselbank moeten door de huurverhoging?”

“Wat te denken van de Amsterdammers die geen betaalbare huurwoning kunnen krijgen in hun eigen stad? Daar wonen straks alleen nog maar expats en miljonairs. De huizen worden opgekocht door investeerders, waaronder leden van de koninklijke familie. Als er gebouwd wordt, zijn de huren zo hoog, dat de middengroepen, die net te veel verdienen voor een sociale huurwoning, geen plek meer krijgen in hun eigen stad.

(...)

Neem het nu eens op voor de Nederlanders die niet over een kapitaal inkomen beschikken! Stem voor het terugdraaien van de huurverhoging en kom in verzet tegen nieuwe huurverhogingen! Laat Nederland geen land worden waar je alleen kunt wonen als je miljonair bent.”

berichten en hoe je dat doet. Je kunt zelf een onderwerp-regel bedenken. Dat voorkomt dat de medewerkers van die Kamerleden een filtertje maken, zodat ze de berichten af kunnen vangen.' De website zorgt er vervolgens voor dat het berichtje naar het goede e-mailadres gaat.

Irritant

Vijfduizend berichten zijn er nu al geschreven. Sandra Beckerman hoorde al van de Kamerleden dat ze het irritant vinden, dat er zoveel mailtjes komen. Tegelijk worden

door SP-gemeenteraadsleden in hun eigen gemeente voorstellen ingediend om de eisen te steunen. Liefst *samen met* gemeenteraadsleden van genoemde partijen. Zo komt er ook druk vanuit hun eigen partijen. •

tekst Diederik Olders
foto Floor Mertens

WE MOETEN DE STRIJD VAN ONDEROP STEUNEN

'VREDESAKKOORDEN' IN HET MIDDEN-OOSTEN

Op het eerste gezicht is de ‘normalisatie’ tussen Israël en een tweetal Arabische staten opmerkelijk. Vrede in het Midden-Oosten, scheidt president Trump op. Op het eerste gezicht is de ‘normalisatie’ tussen Israël en een tweetal Arabische staten opmerkelijk. Maar is het meer dan een verkiezingsstunt? SP-Tweede Kamerlid Sadet Karabulut ziet andere wegen naar vrede.

› **Vlak voor de Amerikaanse verkiezingen sluit president Trump in september vredesakkoorden in het Midden-Oosten. Tussen Israël enerzijds en de Golfstaten Verenigde Arabische Emiraten (VAE) en Bahrein anderzijds. Eerder was er al het vredesplan voor Israël en de Palestijnen. Goed bezig, die Trump?**

‘Eerst even over die term *vredesakkoorden*: er was helemaal geen oorlog tussen Israël en die twee staten. Er waren eigenlijk al normale betrekkingen tussen deze landen; het is nu alleen geformaliseerd. De term *historisch* die Trump graag gebruikt, is overdreven.’

› **En dat plan voor Israël en Palestina?**

‘Over de lang aangekondigde *deal of the century* waren de verwachtingen hooggespannen. Sommigen verwachtten een einde aan de bezetting in dat plan. Het tegendeel is waar.’

› **Wat houdt die deal dan in?**

‘De bezetting duurt voort, stukken bezet gebied zullen worden overgedragen aan Israël. Het is ook geen akkoord. De Palestijnen zijn natuurlijk absoluut niet akkoord met het weggeven van land dat al bezet is. Er zit voor de Palestijnen helemaal niks in deze zogenaamde doorbraak van de eeuw. Het dient vooral de agenda van Trump en van de Israëlische premier Netanyahu. Zij bedienen de evangelisten, de zionisten en de rechts-radicalen flank in zowel de VS als Israël. De akkoorden tussen Israël, VAE en Bahrein zouden ook betekenen dat de annexatie door Israël van grote delen van de Westelijke Jordaanoever en de Jordaanvallei niet door zou gaan. Dat zou terecht zijn. De tweestaten-oplossing, waarbij de Palestijnen recht hebben op een eigen staat, het afgepakte land terugkrijgen en zelf besturen, is internationaalrechtelijk erkend. De Nederlandse regering staat erachter en ook de SP steunt dat. Die oplossing gaat in rook op als Israël dat land gewoon inpikt.’

› **Je zegt dat de deals zouden betekenen dat die annexatie niet doorgaat? Maar Israël gaat toch gewoon door met annexeren?**

‘Dat is zeker niet uitgesloten. Premier Netanyahu deed een verkiezingsbelofte dat er grote stukken geannexeerd zouden worden. In reactie op die deals heeft Netanyahu laten weten dat ze niet betekenen dat hij daarvan afziet. En feitelijk is het zo dat er dit jaar een recordaantal huizen is gebouwd voor kolonisten en daarmee is de facto annexatie nog nooit zo hard gegaan. Dat is een grote onrechtvaardigheid voor het Palestijnse volk, maar ook voor de Israëli’s. Je zou namelijk willen dat je met je burenen in vrede kan leven. Dat zit er op deze manier niet in.’

› **Ik probeer te begrijpen waar die vredesdeals nou eigenlijk over gaan.**

‘Ten eerste is het voor binnenlands gebruik van zowel Netanyahu als Trump. Ten tweede maken Israël en de VS zo een vuist tegen hun aartsvijand Iran. Ten derde schuilen er grote economische belangen achter. Er worden heel grote wapendeals gesloten. Israël geeft toestemming voor grote wapenleveranties aan VAE en Bahrein door de VS. Die toestemming is nodig omdat de VS heeft afgesproken met Israël dat zij altijd de belangen van de staat Israël vooropstellen in het Midden-Oostenbeleid. En dus ook bij het verkopen van wapens in dat gebied. Het idee is nu dat VAE F35-vliegtuigen mag kopen; Israël gaat akkoord mede omdat die minder hightech zijn dan hun eigen vliegtuigen. En voor Bahrein staan F16-leveranties te wachten.’

› **Dus onder de noemer vredesakkoorden worden wapens naar het gebied geëxporteerd.**

‘Ja, en die vormen daarmee dus juist een

bedreiging van de stabiliteit in de regio. Want daar is natuurlijk meer aan de hand dan alleen Israël-Palestina. De invloed van Iran, Turkije die de eigen invloed probeert uit te breiden.’

› **Is het nog relevant dat zowel VAE als Bahrein dictaturen zijn?**

‘Dat is natuurlijk een probleem. Maar je ziet dat Israël – dat zichzelf graag de enige democratie in het Midden-Oosten noemt – de ogen sluit voor dit probleem, als het bondgenoten zijn. Net als de VS en net als Europese landen. Puur om economische belangen hebben wij warme banden met Arabische dictaturen; dan zijn mensenrechten ineens minder belangrijk. In Saudi-Arabië worden vrouwenrechten-activisten vastgezet, VAE en Bahrein onderdrukken hun eigen bevolking en ook in Israël worden mensenrechtenorganisaties steeds harder aangepakt. Hamas en in mindere mate de Palestijnse Autoriteit schenden ook mensenrechten.’

› **Dit is toch allemaal een erg somber beeld. Hoe zou het dan wel moeten?**

‘Het begint ermee – net als hier in Nederland – dat de mensen het beleid bepalen, dat hun wensen en belangen doorslaggevend zijn voor wat er gebeurt. Dat allereerst. Wij kunnen het hier vanuit Nederland ook niet bepalen voor mensen in het Midden-Oosten. De mensen daar moeten het bepalen. En aan ons is het om hun strijd te steunen. Hun strijd voor de rechten die hen toekomen als mens, voor het recht om hun staat op hun eigen manier in te richten. Dus zonder dictators.’

› **Wat kun je daarvoor vanuit Nederland doen?**

‘Je kunt hun strijd steunen door te doen wat we kunnen tegen, in het geval van de Palestijnen, de bezetting en annexatie. Hoe? Erkennen van Palestina. En door opschorting van het EU-associatieakkoord bijvoorbeeld. Of wat dacht je van stoppen met samenwerking met het Israëlisch leger. Allemaal stappen waarin die verdragen voorzien – op papier dus – alleen het gebeurt niet. Zo hebben we vastgelegd dat je bezetting niet mag faciliteren en er niet van mag profiteren. Officieel EU- en Nederlands beleid. Toch zijn er bedrijven die geld verdie-

‘Het buitenlandbeleid hangt aan elkaar van hypocrisie’

nen aan de bezetting. Dat kún je aanpakken. Gewoon handhaven van wat we op papier hebben geregeld.'

› **Waarom houdt Nederland zich daar niet aan?**

'Dat heeft met macht te maken, belangen, bondgenootschappen en politieke onwil. Toen Rusland de Krim annexeerde, zijn er sancties opgelegd. Bij Israël doen we dat allemaal niet.'

› **Waar komt die politieke onwil vandaan?**

'Vanwege geopolitieke belangen maar bijvoorbeeld ook omdat er niet veel druk vanuit de samenleving is. Dat heeft weer te maken met de complexiteit, de propaganda en gebrek aan kennis. Weten wat er speelt is belangrijk om in beweging te komen. Dus ik ga naar die landen toe, ik spreek met Israëli's, Palestijnen, Iraniërs enzovoort. Ik heb gezien hoe de muur Palestijnse gezinnen van elkaar scheidt, hoe olijfbomen worden vernietigd en het land wordt ingepikt. Ik vertel door wat ik gezien en gehoord heb. Het is een lange weg en het heeft al een heel lange historie. En het is een heel groot verhaal. Het gaat over de invloed van het kapitaal, geopolitiek, wapenhandel. We stellen daar rechten van onderdrukte volkeren tegenover en gaan aan de slag.'

› **Is het appèl op mensenrechten wel voldoende?**

'Het is een afspraak waarop je je kunt beroepen. Je zou kunnen zeggen dat formele juridische rechten te weinig politiek zijn. Maar ze opschrijven is één ding; om ervoor te zorgen dat mensenrechten niet alleen op papier bestaan, is strijd nodig. Dat moet worden afgedwongen. Mensenrechten zijn voor iedereen. Voor Palestijnen en Israëli's, voor wit en zwart, voor man en vrouw, voor homo en hetero, voor het Oosten en het Westen. En realiseer je dat het opschrijven van die mensenrechten ook niet vanzelf is gegaan. Daar zijn oorlogen aan voorafgegaan. Het zijn niet alleen culturele rechten, maar ook economische rechten. Je hebt recht op een huis, recht op een zeker bestaan. Het is een houvast om de wereld vooruit te brengen.'

› **Hoe doe je dat als SP-Kamerlid?**

'Een voorbeeld. Op dit moment speelt een wapenexportvergunning, verleend door dit kabinet, aan Nederlandse bedrijven om wapen-onderdelen te leveren aan de Egyptische marine. De Egyptische president Al-Sisi sluit politieke tegenstanders en journalisten op. Egypte is medeverantwoordelijk voor de gruwelijke oorlog in Jemen, waar

'Die zogenaamde vredesakkoorden vormen een bedreiging van de stabiliteit'

ze een haven blokkeren en zo de grootste door mensen gemaakte humanitaire ramp veroorzaken. Jemenitische kinderen sterven door honger en westerse bommen. Egypte is ook nog betrokken bij de oorlog in Libië. Nu hebben we afgesproken in Nederland dat als we wapens exporteren, we moeten checken of die wapens niet bijdragen aan onderdrukking en niet bijdragen aan instabiliteit in de regio. Toch heeft de regering vlak voor de zomervakantie die vergunning gegeven en heeft de coalitie het debat hierover geblokkeerd. Wat wij dan doen is, samen met organisaties als Stop Wapenhandel en met de jongeren van ROOD, de druk opvoeren en het zichtbaar maken. Onder meer door de gevluchte Egyptische klokkenluider Mohamed Ali, die corruptie blootlegde daar, uit te nodigen in de Tweede Kamer. Om de mensen in Egypte ook bij ons een stem te geven.'

› **Doet Nederland het over het algemeen goed op het gebied van buitenland-politiek?**

'Het wisselt erg. We doen goede dingen, maar het voorbeeld van net is een heel slecht voorbeeld. De grote lijn is dat ons land zich te veel opstelt als vazal van de VS. De politieke steun voor de illegale oorlog in Irak in 2003 bijvoorbeeld, die ons IS heeft gebracht. Ik zou willen dat ons land veel zelfstandiger nadenkt over zulke besluiten.'

› **Is het niet goed om je aan te sluiten bij sterke bondgenoten?**

'Sterk voor wie? Dit zou een goede rede-nering zijn als het ons veiliger maakt. Het

Irak-voorbeeld is vrij helder: zulke inter-venties hebben geen veiligheid opgeleverd, maar onveiligheid. Het zou meer stabiliteit opleveren, daar en hier. Libië, Afghanistan, Irak – hoe vind je zelf dat het gaat?'

› **Is dat je grootste frustratie in de Kamer?**

'Nee, dat is de hypocrisie. Het buitenland-beleid hangt aan elkaar van hypocrisie. Het beleid onder het mom van veiligheid en mensenrechten bedient nog altijd een imperialistische agenda. Ondersteund door propaganda en leugens. Die je ook raken. Als ik een debat over de burgerdoden door Nederlandse bombardementen wil zodat de waarheid boven tafel komt, wordt me verweten dat ik de dappere piloten afval. Gelukkig ben ik het type dat daar alleen maar strijdbaarder van wordt. En ik krijg veel steun. Van SP'ers, van onze ROOD-jongeren die bijvoorbeeld *Niet in mijn naam* organiseren. En van mensen buiten de partij, die echt wel zien dat het anders moet. Van de contacten die je opdoet, mensen die in het buitenland de strijd voeren. Er zijn wereldwijd bewegingen van onderop, die wij als socialisten kunnen steunen. Rojava in Noord-Syrië; de beweging Barcelona en Comú in Spanje; wat er gebeurt in Bolivia met de socialistische beweging onder leiding van MAS, waar mensen door zich te organiseren een rechtse coup hebben doorstaan. Inspirerende voorbeelden. Bommen van bovenaf brengen die vrede niet. Strijd van onderop wel.' •

tekst Diederik Olders
foto's Maurits Gemmink

BINNENKORT TE KOOP

VOGELHUISJES MET EEN

Voor de SP telt iedereen mee, hoe klein of bijzonder ook. In de natuur, in de tuin én op de werkvloer. Binnenkort worden in onze webshop unieke SP-vogelhuisjes verkocht en ook aangeboden als welkomstgeschenk voor nieuwe leden. Gemaakt op een bijzondere plek: arbeidscentrum De Boei in Vlaardingen.

DE BOEI BIJDT dagbesteding aan mensen met een verstandelijke beperking. Iedere dag komen er zo'n veertig à vijftig cliënten. Zij maken er nestkasten, egelhuisjes en andere natuur- en diervriendelijke cadeaus. Dit doen ze onder begeleiding van medewerkers als Anja. Zij doet het werk al 25 jaar en is trots op de werkwijze die zij en haar collega's toepassen.

'We proberen ervoor te zorgen dat de cliënten zoveel mogelijk zelfstandig kunnen werken. We hebben de afdeling houtbewerking. Daar wordt geschuurd, gezaagd en geboord. Maar ook de afdeling industrie, waar we werkzaamheden met wat minder prikkels aanbieden. Zo proberen we voor iedereen taken te organiseren die passen bij wat diegene op dat moment aan kan en leuk vindt. We werken daarbij met heel veel mallen en duidelijke stappen, zodat ze goed weten wat ze moeten doen en dat zelf kunnen uitvoeren', vertelt Anja.

'Ferrari-rood!'

Berry en Margreet zijn twee cliënten die bij De Boei komen. Samen met Anja leiden ze ons rond en vertellen ze uitvoerig hoe hun werkdagen eruit zien. Ze werken allebei mee aan het maken van de SP-vogelhuisjes. Berry doet dat het liefst op de afdeling hout of met de verfkwest. Margreet houdt graag het overzicht op de afdeling industrie en brengt daar met grote precisie de SP-logo's aan op de kastjes.

Zodra we bij de vogelhuisjes komen die al af zijn, spat de trots er bij het tweetal vanaf. 'Ik vind het heel mooi dat de vogelhuisjes Ferrari-rood zijn', vertelt Berry met een grote lach op zijn gezicht. Over het eindresultaat: 'Je doet het samen en iedereen doet echt z'n best.'

Roet in het eten

Dat het werk bij De Boei belangrijk is voor de cliënten, bleek wel toen de locatie een tijd dicht moest vanwege de eerste corona-golf. Net zoals de rest van Nederland moesten ze thuisblijven, dat viel ze zwaar. Anja: 'Voor de mensen die hier komen is structuur en duidelijkheid heel erg belangrijk. Hun ritme valt opeens weg, de sociale regels veranderen en buiten zijn veel meer prikkels. Dat is ingewikkeld. Er is dan dagbesteding aan huis

ONDERSTEUNING OP DE WERKVLOER

In 2015 zijn de Participatiewet en de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ingevoerd. Daarbinnen zijn er veel verschillende namen voor werk waarbij mensen met een arbeidsbeperking extra begeleiding en ondersteuning krijgen om aan de slag te kunnen. Maar in de praktijk zijn er vier belangrijke werkvormen.

• Arbeidsmatige dagbesteding

Dit is voor mensen die alleen met zeer intensieve begeleiding, in een veilige structuur georganiseerd werk kunnen doen. Binnen de mogelijkheden die ze hebben, doen ze eenvoudigere klusjes maar wel zo zelfstandig mogelijk. Zij staan het verst af van de reguliere arbeidsmarkt. Dit is de werkvorm die onder andere bij De Boei wordt aangeboden.

• Garantiebannen

Kan iemand wel binnen een regulier bedrijf werken maar heeft diegene een arbeidsbeperking waardoor het niet mogelijk is om zelfstandig het minimumloon te verdienen, dan zijn er garantiebannen. Door aanpassing van de werkplek of extra begeleiding op locatie wordt het werk mogelijk gemaakt. Deze vorm komt het dichtst in de buurt van regulier werk.

• Beschut werk

Als iemand niet in staat is om bij een regulier bedrijf te werken, kan dat soms wel in een beschermde en aangepaste omgeving. Hier is dan nog wel begeleiding bij nodig. Deze regeling lijkt het meest op wat vroeger de Sociale Werkplaats was. Met de invoering van de Participatiewet zijn de Sociale Werkplaatsen gesloten voor nieuwe instroom. Sindsdien zijn er echter maar heel weinig mensen die nu binnen de nieuwe regeling een beschutte werkplek hebben.

• Sociale Werkplaats (SW-bedrijf)

Deze werkplaatsen komen voort uit de oude Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). Mensen met een WSW-indicatie werken via het SW-bedrijf in een beschermde omgeving en met begeleiding. Meestal is dat binnen de Sociale Werkplaats, maar het kan ook met begeleiding bij een regulier bedrijf. Doordat er sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 geen nieuwe instroom meer mogelijk is, neemt het aantal mensen bij de sociale werkplaatsen ieder jaar af.

BIJZONDER VERHAAL

Berry: 'Toen De Boei dicht moest vanwege corona, miste ik mijn vrienden.'

maar als alle puzzels zijn gemaakt slaat de verveling wel toe.'

Voor Margreet was het ook een lastige tijd: 'Ik was toen jarig en mijn ouders mochten niet op mijn verjaardag komen. Dat was echt niet leuk.' Berry vond het ook erg moeilijk dat hij zijn ouders in die periode niet kon zien. Doordat hij en de anderen niet naar De Boei mochten, vielen hun andere sociale contacten ook grotendeels weg. Daarover vertelt Berry: 'Ik heb hier vrienden. Het is hier altijd erg gezellig. Dat mis je dan wel.'

Bureaucratie staat in de weg

Een goede sfeer, aandacht en tijd voor de cliënten is belangrijk, stelt Anja. Toch lukt dat

in de praktijk niet altijd: 'Het is lastig als je tegen cliënten moet zeggen dat je even geen tijd voor ze hebt. Ik wil er juist voor ze zijn als ze me nodig hebben. In de 25 jaar dat ik dit werk doe is dat echt erger geworden. We moeten zoveel bijhouden van de overheid. Er komen steeds meer administratieve taken bij', vertelt ze. 'We zijn een zelfsturend team. Dat betekent dat we zelf meer regie hebben over budgetten en hoe we ons werk doen. Aan de ene kant is dat fijn maar het maakt het ook zwaarder voor de begeleiders. We moeten met hetzelfde aantal mensen veel meer werk doen.'

Met het geld dat wordt verdiend met de verkoop van de producten, worden nieuwe

'We doen het samen en iedereen doet echt z'n best'

machines en hulpmiddelen gekocht voor de cliënten. Anja: 'Onze visie is dat ze zo zelfstandig mogelijk hun werk kunnen doen. Wat dat betreft staan we echt in dienst van wat zij nodig hebben. Zo hoort het volgens mij ook.'

Meepraten over toekomst

Om ervoor te zorgen dat het belang van de

cliënten nooit wordt vergeten, is er bij De Boei een actieve cliëntenraad. Een deel van de cliënten denkt daarin mee over de plannen en toekomst van de organisatie. Margreet zit in die cliëntenraad en mag dus meepraten over allerlei zaken die binnen de organisatie spelen. 'Mijn begeleider vond dat ik goede ideeën had. Daarom ben ik in de cliëntenraad gegaan. Door corona staan er nu pijlen op de grond voor de looproute. Toen die laatste loslieten, heb ik gezegd dat er nieuwe moesten komen', zegt ze trots.

Maar ook bij grotere zaken wordt de cliëntenraad betrokken. De organisatie is op zoek naar een nieuw pand, dat beter past bij de wensen die ze hebben. Anja: 'We vragen aan de cliënten wat zij belangrijk vinden. Zo zorgen we ervoor dat zij straks zo goed mogelijk hun werk kunnen doen, op een manier die bij ze past.'

Goede tip

Aan het einde van het bezoek worden de rollen omgedraaid en stellen Margreet en Berry de vragen. Over waar de afkorting SP voor staat, wat de partij wil bereiken en vooral wat we met de zorg willen doen die zo belangrijk voor ze is. Als afsluiting geven ze nog een goede tip mee: 'Maak politiek begrijpelijker, zodat iedereen het snapt en mee kan doen.' •

tekst Xander Topma
foto's Maurits Gemmink

Margreet: 'Omdat ik goede ideeën had, ben ik in de cliëntenraad gegaan.'

Naast plekken voor arbeidsmatige dagbesteding, zoals De Boei, zijn er nog andere werkvormen voor mensen die extra begeleiding nodig hebben. Een bijzondere plek nemen de oude sociale werkplaatsen in. Deze zijn in 2015 in feite op slot gezet. Met de invoering van de Participatiewet door het kabinet-Rutte II, stopte de instroom bij de werkvoorzieningen. De SP heeft zich daar van meet af aan fel tegen verzet. Nu, vijf jaar later, wil SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk (foto) samen met het CDA de sociale werkplaatsen nieuw leven inblazen.

SOCIALE WERKPLAATS 2.0

Van Dijk: 'Het sluiten van de sociale werkplaatsen was een catastrofale fout. De regering, die bestond uit VVD en PvdA, dacht dat het wel zou kunnen, omdat mensen met een arbeidshandicap bij reguliere bedrijven aan de slag zouden gaan. Wat we toen al voorspelden is helaas uitgekomen: dat klinkt mooi op papier, maar in de praktijk gaat dat niet zo makkelijk. Dat zie je vaker, ook bij het zogenaamde passend onderwijs bijvoorbeeld.'

Nu de harde lessen ook door de rest van de politiek zijn geleerd, werkt de SP samen met het CDA aan een plan voor een Sociale Werkplaats 2.0: het Sociaal Ontwikkelbedrijf. Van Dijk: 'Toen de sociale werkplaatsen werden afgebroken, ging de SP voorop in het protest. Nu gaan we voorop in de heropleving van de sociale werkplaats in een nieuwe

vorm. Het worden sociale ontwikkelbedrijven, voor iedereen die dat nodig heeft. Mensen met een arbeidshandicap die nu thuis zitten, kunnen dan weer aan de slag en meedoen in de samenleving.'

Maar heeft dit plan dan wel kans van slagen? Of blijft het, net zoals bij de Participatiewet, bij een papieren werkelijkheid? Van Dijk twijfelt er niet aan dat het gaat slagen: 'Toen we samen met het CDA ons plan lanceerden, kwamen er van alle kanten partijen op ons af die zich wilden aansluiten. Alleen de VVD bleef oorverdovend stil. Er is veel steun voor het idee dat de sociale werkplaatsen weer open gaan voor de mensen die dat nodig hebben. Als het niet in deze periode is, dan wel in de volgende periode. Als het meezit kunnen we het plan als coalitiepartij zelf uitvoeren.'

> PETITIE IN VENRAY VOOR HUISARTSENPOST

In het Noord-Limburgse Venray dreigt de huisartsenpost te verdwijnen. De 43.000 bewoners moesten in de afgelopen jaren al meer missen: de eerste hulp, de nachtapotheek en de nachtopening van de huisartsenpost. Met deze sluiting is de dichtstbijzijnde huisartsenpost in Venlo. SP-fractievoorzitter in de gemeenteraad Jan Hendriks vindt dat het belang van goede medische voorzieningen boven het financiële belang van verzekeraars moet gaan: 'Daarnaast is het toch te gek dat we als gemeente geen invloed hebben op zo'n besluit, terwijl aan de andere kant gemeenten steeds meer verantwoordelijkheid in de zorg krijgen, mensen langer thuis moeten wonen en zorg dichterbij huis krijgen!'

De SP in Venray verzamelde handtekeningen en binnen anderhalve week stond de teller op 2500. De petitie is op 26 oktober aangeboden aan het bestuur van de Coöperatie Cohesie, dat het besluit moet nemen. De SP pleitte ook voor onderzoek door de Nederlandse Zorgautoriteit; dat onderzoek komt er. De NZa onderzoekt of de zorgverzekeraar met deze sluiting nog wel aan de zorgplicht voldoet.

> 18 NOVEMBER VERKIEZINGEN

Wat? Zo snel al? In Boxtel en Vught wel. Daar doet de SP namelijk mee met de gemeenteraadsverkiezingen die nu gehouden worden door herindelingen.

De 30.000 bewoners van de gemeente midden in Noord-Brabant zien overal sandwichborden met 'Hou Boxtel sociaal' erop. Een verwijzing naar het feit dat de SP nu een wethouder heeft. Een bestuur mét SP-wethouder en lijsttrekker Eric van der Broek (foto links) zal socialer zijn dan zónder. Van der Broek prijkt dan ook met foto en al op een aantal verkiezingsborden.

In Vught mag de 22-jarige SP'er Dani Smith (foto rechts) de lijst trekken. De SP in Vught (en Helvoirt en Cromvoirt) wenst de kiezers een *Gelukig 2021-2025*. De nieuwjaarsgroet als verkiezingsprogramma bevat de goede voornemens voor de komende jaren. Het toegewenste geluk "vermenigvuldigt zich juist wanneer we het delen".

In de volgende Tribune komen we natuurlijk terug op de uitslag. Ook vragen we dan deze campagne-in-coronatijd-pioniers hoe dat gaat, naar de mensen toe op anderhalve meter. Want over een paar maanden mogen we allemaal, voor de Tweede Kamerverkiezingen!

> 'WAT WERKELIJK VAN WAARDE IS'

Van fantoomgroei naar een eerlijke economie

Historicus Sander Heijne en bestuurskundige Hendrik Noten kregen in 2018 een grafiek van de Rabobank onder ogen. Hieruit bleek dat de groei van de economie grote winsten oplevert voor bedrijven, topbestuurders en aandeelhouders maar dat gewone huishoudens er nauwelijks van profiteren.

De auteurs deden uitvoerig onderzoek naar mogelijke oorzaken en oplossingen en schreven hierover het boek *Fantoomgroei*. Het is een bestseller. SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk nodigde ze daarom uit om op 15 oktober in de Tweede Kamer in gesprek te gaan over het boek. Om zo politici van verschillende partijen met hun ideeën te inspireren.

Wat voor wereld willen we?

Tijdens het gesprek vertelt Heijne over de

kern van het boek: 'In de afgelopen 40 jaar is de economie met tientallen procenten gestegen, maar zijn de lonen flink achtergebleven. Door de beperkte kijk op de economie zijn we uit het oog verloren wat werkelijk van waarde is voor de samenleving. Het is aan de politiek om dat nieuwe verhaal te formuleren.'

'De machtsbalans herstellen'

Van Dijk ziet in deze analyse een overlap met het SP-plan om het minimum uurloon te verhogen naar 14 euro. Op de vraag of de auteurs dat met hem eens zijn zegt Noten: 'Met toeslagen repareren we nu dat lonen eigenlijk te laag zijn, die lonen moeten dus omhoog. Ook moeten we kijken naar de flexibilisering en het verstevigen van de positie van werknemers in bedrijven om de machtsbalans te herstellen.'

Meer over het boek, de analyses en oplossingen lees je in de laatste editie van *Spanning* of op onze website: sp.nl/economische-groei

foto Amaury Miller

> STOP OPDELEN VAN WONINGEN

In Amsterdam gaat SP-wethouder Laurens Ivens de strijd aan met handige beleggers die maximaal willen verdienen aan woningen door ze op te splitsen. Ivens wil dat gezinnen ook in Amsterdam kunnen wonen: 'Het is op zich prima als een grote villa omgebouwd wordt tot meerdere woningen om zo de woningnood te bestrijden. Maar gezinswoningen moeten we beschermen.' Daarom stelt Ivens voor om opsplitsing alleen toe te staan bij woningen van meer dan 100 vierkante meter. Of 200 als het een woning op de begane grond is. De gemeenteraad moet nog akkoord gaan met deze regel; net als met Ivens voorstel om professionele verhuurders die de huurregels overtreden – illegale vakantieverhuur bijvoorbeeld – flink strenger te beboeten als ze voor de tweede keer de fout in gaan.

> SP AMERSFOORT: SCHRAPP INTERCITY NIET!

Met de intercity van Amersfoort naar Amsterdam en weer terug. Voor Noord-Hollandse SP-medewerkers van het partijkantoor De Moed wel zo fijn. Maar zij zijn niet bepaald de enigen; dagelijks gebruiken 1500 reizigers deze intercity. Toch dreigt hij geschrapt te worden. De Amersfoortse SP wil dat voorkomen en is een petitie gestart. SP-gemeenteraadslid Judith van Zon: 'In plaats van lijnen te schrappen, zoals hier gebeurt, zou er juist moeten worden geïnvesteerd in deze verbinding. Het openbaar vervoer moet een aantrekkelijk alternatief blijven voor de auto! Laten we deze mensen niet de trein uitjagen.'

> GRATIS VEILIGE MONDKAPJES

De SP pleit voor gratis goede mondkapjes. SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen reageerde op het onderzoek door de TU Delft waaruit blijkt dat veel mondkapjes onvoldoende beschermen: 'Mondkapjes die niet deugen? Daar mogen we ons niet bij neerleggen. Veiligheid moet voorop staan. Wij roepen het kabinet op om snel te zorgen voor uitgiftepunten waar mensen gratis goede mondkapjes af kunnen halen. Er moeten genoeg veilige mondkapjes zijn voor iedereen om het coronavirus eronder te krijgen.'

Mondkapjes dragen heeft altijd zin, ook als ze niet perfect zijn. Toch blijken dus veel niet-medische mondkapjes onvoldoende te beschermen. Het patroon voor een mondkapje op de website van de overheid blijkt zelfs het slechtste van allemaal. Marijnissen noemt dit een domme fout en hekelt het zwabberbeleid rondom mondkapjes – eerst niet, toen alleen in het ov, toen liever wel en nu mogelijk verplicht. Tijd voor duidelijkheid dus. Volgens Marijnissen moet de overheid punten inrichten waar mensen veilige mondkapjes af kunnen halen, zoals in andere Europese landen. 'In eerste instantie bijvoorbeeld voor de mensen die het meeste risico lopen en voor mensen die moeite hebben om goede mondkapjes te betalen. De kosten daarvan voor de overheid zijn relatief klein, maar als we het niet goed regelen dan zijn de kosten voor de samenleving vele malen groter', aldus Marijnissen.

foto: Jant Lex van Lieshout

> 'WEES REALIST, HANDEL RADICAAL!'

Ze zijn minder bekend dan die in de Tweede Kamer, maar ook in de Eerste Kamer worden Algemene Beschouwingen gehouden. SP-fractievoorzitter in de senaat Tiny Kox heeft het kabinet daarbij opgeroepen om zeker in coronatijd niet terug te vallen op oude reflexen, maar de kansen te grijpen die deze crisis ook biedt.

Kox hekelt de sociale kloof in de samenleving na tien jaar Rutte: 'Van groeiende ongelijkheid tussen laag- en hoogopgeleiden, tussen flexkrachten en vaste werknemers, tussen jongeren en ouderen, tussen mensen met en zonder migratieachtergrond. En bovenal de krankzinnige kloof tussen de 1% rijksten, die inmiddels al een derde part van ons totale vermogen bezitten, en de 99% overige Nederlanders, die een steeds kleiner deel met elkaar moeten zien te delen. Die kolossale accumulatie van kapitaal zou zelfs Marx sprakeloos maken, en vormt veelal de voornaamste oorzaak van de toenemende verdeeldheid van ons land.'

Nu de coronacrisis oude taboes over bijvoorbeeld de staatsschuld overboord gooit, stelt Kox voor de 'diepe zakken' van de minister van Financiën in te zetten voor het dichten van die kloven. Maar de regering vervalt in oude reflexen: 'Dus geeft ze een ongemoti-

veerd cadeau van twee miljard aan het bedrijfsleven maar weigert ze een goed gemotiveerde verhoging van het minimumloon, waar de vakbeweging en een groot deel van de oppositie op aandringt, of een tijdelijke bevrozing van de huren, waar deze Kamer nu al drie keer toe opgeroepen heeft. Evenmin geeft ze gehoor aan de oproep om de helden in de zorg nu naast applaus ook een structurele beloning te geven.'

De OESO, denktank van industrielanden, pleit voor hogere belasting op privévermogens, aldus Kox: 'En om de rekening van de crisis niet volledig neer te leggen bij de mensen die toch al het minste hebben.'

DE SP-senator heeft de boodschap van OESO-voorman Angel Gurría herhaald voor de minister van Financiën: 'Wees realist, handel radicaal! Halveer de schulden van mensen die zonder schuldsanering niet uit hun ellende komen en daardoor een last blijven voor zichzelf en anderen. Dan kan er ook uitvoering worden gegeven aan de toezegging die deze Kamer dit voorjaar van de regering kreeg, te weten het halveren van de kinderarmoede voor 2030.'

De hele bijdrage van Tiny Kox is hier terug te vinden: sp.nl/Z52

> SP: BELOON MANNEN EN VROUWEN GELIJK

Nog steeds verdienen veel vrouwen minder dan mannen terwijl zij hetzelfde werk doen. Daar moet een einde aan komen. De SP dient daarom samen met de PvdA, GroenLinks en 50Plus een initiatiefwet in om gelijke beloning voor hetzelfde werk af te dwingen. 'Ongelijke beloning voor hetzelfde werk is iets uit de negentiende eeuw. Met onze wet maken we een einde aan die achterhaalde praktijk', zegt SP-Tweede Kamerlid Jasper van Dijk.

De initiatiefwet maakt werkgevers verantwoordelijk voor gelijke beloning binnen een organisatie. Niet langer moet de werknemer verantwoordelijk zijn om loondiscriminatie te constateren en aan te kaarten, maar de werkgever krijgt de plicht te laten zien dat in de onderneming gelijk loon voor gelijk werk wordt geboden. Daarnaast moeten organisaties met meer dan 250 werknemers iedere drie jaar cijfers aanleveren over het salaris van de werknemers. Als er sprake is van ongelijke beloning, dan krijgt de werkgever de kans de situatie te verbeteren. Indien daar geen gevolg aan wordt gegeven volgen boetes.

> SPOEDWET: SP STEMDE TEGEN

De SP vindt het van het grootste belang dat het coronavirus doortastend bestreden wordt. Inperkende maatregelen moeten kunnen worden genomen, maar de SP vindt de spoedwet van minister Hugo de Jonge te ver gaan.

In de wet trekt de minister veel macht naar zich toe, zegt SP-Tweede Kamerlid Maarten Hijink: 'Er is terecht veel kritiek gekomen op deze wet. Juist in een tijd van crisis wil je dat een kabinet de democratie serieus neemt en draagvlak zoekt voor maatregelen. Dat heeft de minister niet gedaan.' De volksvertegenwoordiging wordt door de wet buitenspel gezet. Terwijl draagvlak nou juist zo belangrijk is.

Hijink stelt dat een goede coronawet de juridische onderbouwing zou kunnen zijn van een goed doordachte strategie om het virus in te dammen. 'Maar op dit moment is dat niet zo. De positie van het parlement wordt onvoldoende versterkt, het kabinet blijft vooruitlopen op paniek-politiek en het ontbreekt de SP aan het vertrouwen dat het kabinet mét deze spoedwet tot een betere aanpak van de coronacrisis komt.'

Foto: Jeroen Hendriks

SP-raadsleden én pinautomaat-activisten Anita Hendriks-Berg en Sita Bottenberg.

In de Heerlense wijk Molenberg werd door bewoners, gesteund door de SP, actie gevoerd na het verdwijnen van de pinautomaat. Jaren geleden al. De SP is sterk in de mijnstad en bestuurt er al vele jaren. Maar het college bepaalt niet of banken pinautomaten weghalen of plaatsen. Actie dus, en met succes. Dat succes kan nu pas echt gevierd worden. Want de al eerder geplaatste pin-kiosk werd geramd door een vrachtwagen. Maar half oktober was het dan eindelijk zo ver. De eerste pintransactie werd gedaan door Aad en Mia Bliëk, die zich hebben ingezet voor de actie.

Foto SP Rotterdam

> SAMEN FLYEREN VOOR ROTTERDAMMERTJES

Als het om voetbal gaat zijn het aartsrivalen; Mark de Bokx is Feyenoord-supporter en Wijnand Rijnders is Sparta-supporter. Als het om Duimdrop gaat trekken ze samen op. Duimdrop is een Rotterdams project waardoor op zo'n twintig Rotterdamse pleinen stoere zeecontainers met straatspeelgoed staan, beheerd door begeleiders die toezien op een goede sfeer. Ook signaleren ze

sociale problemen en werken ze samen met de politie, ouders en de basisschool. De CDA-wethouder wil stoppen met Duimdrop. Mark en Wijnand verspreiden daarom flyers en de SP wil de druk opvoeren om Duimdrop te behouden. Mark: 'Wethouder Sven, als je een echte kerel bent: laat Duimdrop lekker spelen en wees niet gierig. Pak Rotterdammertjes hun speelgoed niet af!'

LACHEND NAAR DE BANK

Kent u de grap van die koning die naar Griekenland ging? SP-Tweede Kamerlid Ronald van Raak stelde in de Kamer een veel belangrijker vraag: waarom verdienen leden van het koningshuis tot zes maal het salaris van de minister-president? We hebben een Wet normering topinkomens, die zegt dat inkomens van mensen met een publieke functie niet hoger mogen zijn dan dat van de minister-president. Zou Wimlex niet met die maxima kunnen leven?

foto: Rotapool / ANP ©

RENSKE HELMER STOPT ALS WETHOUDER 'ALLEEN VOOR DE VOLLE 100'

De SP heeft niet één, maar twee top-Renskes in de gelederen. Renske Leijten zit al veertien jaar in de Tweede Kamer. Renske Helmer-Englebert werd in Nijmegen als wethouder op handen gedragen. Na een intensieve borstkankerbehandeling moest zij stoppen: 'Dit werk kun je alleen met volle overgave en tomeloze energie doen en daar heb ik na mijn ziekte onvoldoende van in huis.'

RENSKE HELMER-ENGLEBERT (51) is in Nijmegen alom geliefd en gewaardeerd, maar wil beslist niet op een voetstuk worden geplaatst. 'Als iets wat je samen bedenkt lukt, geeft dat ontzettend veel voldoening. Daar had ik altijd de meeste schik van, dat je als bestuurder het verschil kunt maken. Dat doe je niet alleen, daar heb je anderen voor nodig. De collega's, de ambtenaren en uiteraard de mensen om wie het gaat. De Nijmegenaren die een beroep op je doen; die oplossingen verwachten en rekenen op jouw inzet.'

‘Als wethouder leer je de stad van haver tot gort kennen’

huiverig tegenover en andere wethouders doen het niet zo. Zij kiezen voor spreekuren op het stadhuis. Maar deze aanpak paste het beste bij mij. Ik wilde voor iedereen bereikbaar en benaderbaar zijn. Ze voelden zich gehoord, ook al kon ik lang niet altijd concrete toezeggingen doen. Trouwens, de ambtenaren raakten gaandeweg wel enthousiast over mijn methode.’

Renske Helmer kijkt met een open blik naar de wereld. Als wethouder toonde zij empathie én daadkracht. Wie de resultaten van haar beleid op een rijtje zet, komt tot een indrukwekkende lijst. Een greep: het openhouden van zwembad Dukenburg, meer zwemdiploma's voor kinderen. Een verbeterde toegankelijkheid van Nijmegen voor mensen met een beperking. Behoud van de betaalbare buspas voor ouderen. Verbetering van het onderwijsklimaat, met als onwrikbare doelstelling gelijke kansen voor alle leerlingen. Vrijblijvende en laagdrempelige adviezen aan stadgenoten met geldzorgen. Wijkvegers in Dukenburg. Het terugdraaien van de dreigende bezuiniging op de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering. Een website (Mijn Wijkplan) voor buurtbewoners met ideeën voor een fijnere leefomgeving. Mede dankzij haar inspanningen kreeg Nijmegen in het schoolseizoen 2017-2018 de titel Onderwijsstad van Nederland.

In 2014 werd Renske wethouder. Ze had onder meer onderwijs, sport, wijken en de openbare ruimte in haar portefeuille. ‘Ik kwam in voor mij onbekende werelden terecht. Zat ik daar opeens met NEC te onderhandelen over de verkoop van het stadion, terwijl ik toch echt niks van voetbal wist.’ Ze maakte zich de materie snel eigen, verdiepte zich in stapels dossiers (‘sommige met hoofdpijn’) en zocht de mensen thuis op in plaats van ze op spreekuur te laten komen. Voor degenen die elke euro moesten

omdraaien, nam ze wat lekkers mee voor bij de koffie.

‘Ik ging eerst langs alle scholen en sportclubs, ongeacht of er problemen speelden. Ik wilde uit eerste hand vernemen wat er speelde. Dat rechtstreekse contact werd zeer op prijs gesteld. Net zoals inwoners van onze prachtige stad het fijn vonden dat ik bij hen aanschoof voor een praatje en een hapje. Dat werden soms best lange gesprekken. Het ambtelijk apparaat stond er aanvankelijk wat

‘Ik stond werkelijk aan de grond genageld toen ik de diagnose hoorde’

Een aparte vermelding verdienen de redding van skatehal Waalhalla en het onderwijs aan kinderen van vluchtelingen in de noodopvang in Heumensoord. Renske: ‘De vluchtelingen zouden eerst zes weken in dat tentenkamp in Heumensoord blijven, maar dat liep uit tot zes maanden. Het was een trieste situatie, wij konden de kinderen niet aan hun lot overlaten. Hun hele leven stond op zijn kop, zonder dat ze beseften hoe dat allemaal kon gebeuren. Zij zaten zonder status in een niemandsland. Dan is het, los van het feit dat ieder kind recht heeft op onderwijs, heel belangrijk dat hun een perspectief wordt geboden. Even uit de zorgen, even weer durven dromen. Het dagelijks bestaan, ook dat van de ouders, kreeg structuur. Ze ervoeren na alle ellende weer wat menselijkheid. Gelukkig waren de schoolbesturen bereid met ons samen op te trekken. Je kunt als wethouder nog zo veel willen, er zijn altijd andere partijen voor nodig om het voor elkaar te krijgen.’

In het geval van Waalhalla kreeg Renske te maken met een groep eigenzinnige jongeren die hun onderkomen dreigden te verliezen. Er werd een alternatieve locatie gezocht en gevonden in een oude en verweerde hal, maar wie zou het opknappen betalen? Ze waanden zich met zo’n aardige wethouder al in de zevende hemel. ‘Ik stelde voor dat ze zelf de handen uit de mouwen zouden steken, dat zou enorm schelen in de kosten. Er lag een plan waarvan de uitvoering 1,1 miljoen euro zou kosten. Maar dat kon ik niet maken, zeker in die periode van bezuinigingen. Er kwam een budget van 375.000 euro beschikbaar.’

‘Het waren boeiende discussies met die jongens en meisjes. Ze deden weleens iets waar ik niet op zat te wachten en kregen niet in alles hun zin. Maar ze gingen wel heel creatief en vindingrijk aan de slag. Zo hergebruikten ze zand uit de Waal en de houten mallen van de nieuwe Waalbrug. Het ging letterlijk zo dat ze aan ons bonnetjes moesten laten zien als ze materiaal en gereedschap hadden gekocht. Een hoop gedoe allemaal. Ook voor mijn ambtelijke medewerkers. Maar ik heb

het als een bijzonder project ervaren. En de skaters en BMX’ers hebben er een prima onderkomen aan overgehouden. Dankzij hun eigen inspanningen.’

De redding van Waalhalla past in het streven van de SP om mensen met goede initiatieven op weg te helpen, te steunen en te stimuleren. Als wethouder vond Renske het belangrijk dat de Nijmeegse jongeren een plek zouden behouden waar ze elkaar ontmoeten en waar ze hun energie kwijt kunnen. ‘Met Waalhalla kwam het goed. Maar ik besef ook dat je het nooit iedereen naar de zin kunt maken. Dus wat mij betreft zou je kunnen zeggen dat ‘iedereen’ niet bestaat. Samen wat bereiken, ik benadruk het nog maar eens, ligt mij meer dan er met gestrekt been ingaan.’

Dat bedoelde fractievoorzitter Hans van Hooft jr. ook toen hij bij het afscheid van Renske zei dat ze geliefd was bij vriend en vijand, ‘hoewel ze eigenlijk geen vijanden heeft’. Burgemeester Hubert Bruls zag haar evenzeer met lede ogen vertrekken. ‘Renske was een open en verbindende collega, ik zal haar zeker missen.’

Liek, haar secretaresse op het gemeentehuis, heeft plakboeken gemaakt met knipsels en foto’s uit Renskes periode als wethouder. Voor Renske hoefde dat eigenlijk niet zo nodig. ‘Maar Liek zei dat dit het verhaal is dat ik kan vertellen aan mijn kleinkinderen, mocht ik ooit oma worden, en ik ben er nu toch wel blij mee. Dit zijn de herinneringen aan zes waardevolle jaren.’

Aan die vruchtbare periode in het Nijmeegse college kwam in de loop van 2020 een einde door de gevolgen van een zware borstkankerbehandeling. Renske: ‘Ik stond werkelijk aan de grond genageld toen ik de diagnose hoorde. Twee jaar geleden was vast komen te staan dat mijn familie erfelijk is belast met het gen dat borstkanker kan veroorzaken. In 2018 bleek mijn zusje draagster van dat gen te zijn en ik niet. Wij lieten het jaar daarop puur toevallig onze borsten op precies dezelfde dag bij een bevolkingsonderzoek

controleren en toen kwamen bij mij beginnende borstkankercellen aan het licht.’

Het was een enorme dreun voor Renske en haar gezin: man Jeroen en twee zoons. Zeker omdat bij haar in 2008 schildklierkanker was geconstateerd en zij toen voor de eerste keer ‘de medische molen inging’. ‘Dat was een zwaar traject. Ik werkte op dat moment voor de Tweede Kamerfractie en dan vooral als assistent voor Agnes Kant. Ik voelde me al een poos erg moe en dacht eerst dat het aan het harde werken lag, totdat de aap uit de mouw kwam. Ik heb er lang uit gelegen en kon uiteindelijk na mijn genezing aan de slag bij de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillig Levensinde.’

Ze studeerde verpleegkunde in Nijmegen, toen ze voor ‘t eerst in aanraking kwam met de SP. En als je het over de SP in Nijmegen hebt dan kom je al snel uit bij Hans van Hooft. ‘Ik kwam Hans regelmatig tegen in de kroeg. Dat was in de tijd van Stem Tegen, Stem SP. Ik vroeg me af waar de SP dan vóór was. Daar kwam ik achter toen ik namens NU91, de belangengroep voor verpleegkundigen en verzorgenden, een praatje hield voor leden van de Tweede Kamer. Over wat ik zou doen als ik minister van Volksgezondheid was. Dat sloeg aan, gezien de reacties. Ik op mijn beurt hoorde Agnes spreken en was meteen onder de indruk.’

Een paar jaar later kruisten de paden van Renske en Agnes elkaar opnieuw. Renske reageerde op een advertentie met een vacature bij de SP in Den Haag. Agnes zag het direct met haar zitten. ‘Totdat ik voor de eerste keer kanker kreeg, heb ik met Agnes samengewerkt en daar kan ik alleen maar met warme gevoelens aan terugdenken. Agnes was weliswaar woordvoerder, maar liet duidelijk merken dat ik er ook toe deed. Ik heb veel van haar geleerd. Daar kon ik als wethouder mijn voordeel mee doen.’

Renske was al raadslid toen Hans van Hooft haar in 2013 voor de eerste keer vroeg of zij wethouder wilde worden. Ze vond dat nog een stap te ver. Maar een jaar later kwam

Renske Helmer in de dankzij haar geredde skatehal Waalhalla: 'Samen iets bereiken ligt mij meer dan er met gestrekt been ingaan.'

de SP bij de verkiezingen als grootste uit de bus en werd Renske voor dezelfde keuze gesteld. 'Ik vond het een hele eer om te mogen doen. Ik kwam erachter dat politiek niet alleen gaat over wat niet goed gaat, om het zo maar uit te drukken. Maar zeker ook om veranderingen. Als wethouder leer je de stad van haver tot gort kennen. Zie je waar verbeteringen nodig zijn en waar het lekker loopt én je ontdekt de verborgen pareltjes van de gemeente. Ik heb dat altijd als heel inspirerend ervaren. Ik kreeg er energie van en stak die energie volledig in mijn werkzaamheden.'

In 2018 zag het er na de verkiezingsnederlaag van de SP naar uit dat Renskes rol was uitgespeeld. (Overigens: ze acteerde geen rol als wethouder, ze was zoals velen beaamd hebben een authentieke bestuur-

der.) Maar de winnaars GroenLinks en D66 wilden de SP er graag bij hebben. Dat Renske wethouder zou blijven, was voor iedereen logisch. Zij trad samen met partijgenoot Bert Velthuis toe tot het college en kreeg de portefeuille werk, inkomen, armoedebestrijding en ICT. Renske pakte, intussen met vier jaar ervaring op zak, de draad weer op. Ze ging onverdroten en met volle inzet door, totdat ze dus volkomen onverwacht voor de tweede maal in haar leven tegen de muur botste die 'kanker' heet.

Er was nog net geen sprake van een knockout, maar het scheelde weinig. Tijdens de behandeling traden ernstige complicaties op. 'Ik scheerde langs het randje. Het loopt niet altijd zoals je hoopt, garanties kan niemand jou geven. Het was ronduit pittig, zeg maar gerust uitputtend.'

Ondanks alle tegenslag maakte ze, nadat ze 'schoon' was verklaard, een voorzichtige doorstart in maart van dit jaar. 'Ik had er maanden uit gelegen. Er waren zoveel tranen gevloeid dat de Waal dreigde te overstromen. Ik wilde het weer proberen. Kalm aan. Niet te hard van stapel lopen, hield ik mezelf voor. Ik kreeg er alle tijd en ruimte voor van mijn collega's en de fractie. Maar ik hield het niet vol en worstelde met de naweeën. Ik had alle energie die ik in de stad wilde steken nodig voor mezelf. Als wethouder moet je stabiel zijn. Een teflonlaagje en een dikke huid hebben. Je bent bestuurder voor de volle honderd procent. Tachtig procent is niet genoeg, want een wethouder staat altijd aan.'

'Ik zou nog twee jaar door moeten gaan om deze raadsperiode af te maken en ik moest toe durven geven dat dat er niet in zat. Niet op de manier waarop ik invulling wil geven aan de functie. Ik kan niet meer leveren wat nodig is. Er moest in mijn plaats iemand komen die er met enthousiasme en een open blik in zou staan, die wel volle bak voor de stad kan draaien. Daarom ben ik zo blij met Petra Molenaar, die mij opvolgt. Ik heb alle vertrouwen in haar. Ik heb mijn taken met een goed gevoel aan haar overgedragen.'

Nog wil Renske weleens volschieten als ze terugdenkt aan haar wethouderschap. Aan alle contacten, aan het netwerk dat ze opbouwde, aan al die onvergetelijke ontmoetingen met 'gewone' Nijmegenaren. 'Het gaat best beter met mij, maar ik zit nog in de rouwverwerking. Ik heb sinds mijn afscheid de ruimte om te herstellen. Ik durf te genieten, ik zie de zon schijnen. Paardrijden op het strand was altijd een droom voor mij en die droom is uitgekomen. Als je bedenkt dat ik altijd bang was voor paarden... Nu doe ik klusjes op de manege en dat vind heerlijk. Ik kijk beetje voor beetje weer vooruit. Naar de toekomst, met misschien wel weer een droombaan.' •

tekst Robin Bruinsma
foto's Maurits Gemmink

CORONA

TEST VAN DE VEERKRACHT

Als onderzoeker en medicus zag Koos van der Velden de afgelopen decennia verschillende nieuwe virussen voorbij komen. Wat kunnen we midden in een pandemie leren van de aanpak van ebola in West-Afrika, of het ‘gewone’ griepvirus? Volgens Van der Velden is bestrijding aan ‘de voorkant’ de crux. ‘De covid-19 pandemie is een volksgezondheids crisis die de veerkracht van onze samenleving en ons gezondheidssysteem test.’

VOOR VEEL NEDERLANDERS zijn (gedeeltelijke of ‘intelligente’) lockdowns een nieuw fenomeen, maar niet voor Koos van der Velden. Hij blikt terug op het begin van zijn carrière, toen hij een paar jaar in een klein ziekenhuis in Tanzania werkte: ‘Daar hebben we meerdere cholera-uitbraken gehad. Cholera is een ziekte die makkelijk om zich heen grijpt in de bevolking. In de drie jaar dat ik daar werkte heb ik vier keer een lockdown meegemaakt. Dan ging het leger de dorpen langs om de bevolking te ondervragen, te testen en zonodig te isoleren. En precies wat we nu ook doen: bron- en contactonderzoek. Ook was er veel aandacht voor voorlichting en handhaving. Daarnaast werden er veel toiletten gebouwd, want cholera heeft vooral te maken met hygiëne. Die lockdowns hadden overigens vrijwel altijd politieke consequenties. Cholera werd gezien als falen van de (regionale) politieke leiding: die werd dan weggestuurd.’

Eenmaal terug in Nederland ging Van der Velden aan de slag bij onderzoeksinstituut Nivel, waar hij een programma ontwikkelde voor de monitoring van de griep in Europa. In de twaalf jaar dat hij leiding mocht geven aan dit internationale programma werd het aantal samenwerkende landen uitgebreid van 7 naar 33. ‘Heel Europa dus. Het was vooral een samenwerking van virologen, epidemiologen en huisartsen’, aldus Van der Velden.

In die periode zag de onderzoeker ook de nodige nieuwe virussen voorbij komen: ‘Zoals H5N1, een vogelgriepvirus. We vreesden dat dit virus niet alleen van dier op mens, maar ook van mens op mens zou overspringen. Daarom gingen we, mede op verzoek van de Europese Commissie, draaiboeken ontwikkelen. Aan het begin van deze eeuw is dus al veel nagedacht over, en geoefend met, pandemiebestrijding en wat hiervoor nodig is. Denk naast bestaande zorg aan het op orde hebben van je informatiesystemen, goed geëquipeerde laboratoria en voorraden testmateriaal en beschermingsmiddelen.’

Niet achterover leunen

Zijn jarenlange ervaring met monitoring van de griep vereiste volgens Van der Velden een permanente staat van alertheid. ‘Je kunt niet achterover leunen. Het griepvirus is een heel wispelturig virus, dat continu verandert. Dat zie je nu bij corona ook. Tegen de griep hebben we gelukkig een vaccin, al werkt dat lang niet altijd optimaal. Ook daarbij moet je het hebben van zaken als hygiëne en beschermingsmiddelen. Dus wat er nu gebeurt is eigenlijk heel herkenbaar’, aldus de hoogleraar.

Voor Van der Velden is voorkomen de essentie van pandemiebestrijding: ‘Je moet echt voorkomen dat de ziekenhuizen overlopen. Vandaar dat testen en bron- en contactonderzoek: uitzoeken waar het virus zit en hoe het overspringt. Als je alle uitbraken van de

laatste 100 jaar in ogenschouw neemt, is dat steeds de kern van het verhaal.’

Hij noemt de ebola-uitbraak die zes jaar geleden in West-Afrika plaatsvond. Aanvankelijk lag het accent op opvang en zorg van patiënten in speciale noodziekenhuizen. Van der Velden: ‘Maar om te ontdekken waar het virus oversprong, moest men de dorpen in. Men ontdekte dat het ritueel om na het overlijden van een naaste het lijk te kussen hierin een grote rol speelde. Dat soort zaken moet je achterhalen. Ook bij de verspreiding van corona speelt gedrag een grote rol. Daarom zijn interventies hierop – afstand houden, handen wassen – niet meer dan logisch. Uiteindelijk heeft men ebola

Ebola-vaccinatie in Congo: ‘Om te ontdekken waar het virus oversprong, moest men de dorpen in.’

foto Tommy Trenchard/Caritas/Panos Pictures / AMP ©

vooral kunnen bestrijden op dorpsniveau. Het was een kwestie van gedisciplineerd testen, onderzoeken, voorlichting geven en mensen in isolatie plaatsen.'

In de drie landen waar de ebola-uitbraak zich voordeed – Guinee, Sierra Leone en Liberia – werden tienduizenden mensen getraind om het virus aan 'de voorkant' te helpen bestrijden. Van der Velden: 'Want in de noodziekenhuizen was er uiteindelijk te weinig staf en materiaal om de toestroom van en de loodzware zorg aan patiënten aan te kunnen.'

Nonchalance

Welke landen slagen er momenteel in om

het coronavirus aan de voorkant effectief te bestrijden? Volgens Van der Velden is het nog lastig te zeggen. 'Al doet Duitsland het in Europa heel goed. Maar ook veel Aziatische landen, vanwege hun ervaring met het eerste SARS-virus. Ik heb kinderen in Singapore, maar ik kom dat land haast niet in. Daarvoor zou ik eerst een aantal dagen in quarantaine moeten. En mondkapjes zijn daar ook heel gewoon.'

Het effectief opsporen en isoleren van een virus is daarnaast vooral een kwestie van voldoende personeel en materieel. 'Onderzoekers waarschuwen voortdurend dat er eens in de zoveel jaar een pandemie aan kan komen. Maar het is aan de politiek om die >

'Corona is niet enkel een medisch probleem, het is vooral een probleem van de samenleving'

‘Mondkapjes zijn niet de heilige graal, maar je kunt toch beter op safe spelen’

Koos van der Velden: ‘Aan het begin van deze eeuw is al veel geoefend met pandemiebestrijding en wat daarvoor nodig is.’

DELFSHAVEN HELPT

VAN ONDEROP BOUWEN AAN VERTROUWEN

Onderzoekers van het expertisecentrum gezondheidsverschillen Pharos, de Erasmus Universiteit Rotterdam en Radboudumc hebben de kennis en naleving van de coronamaatregelen onder bewoners van achterstandswijken onderzocht. Hieruit is gebleken dat zij om verschillende redenen kwetsbaarder zijn voor het virus. Zo wonen mensen in deze wijken over het algemeen dichter op elkaar en hebben zij vaker banen waarbij thuiswerken onmogelijk is. Bovendien maakt geldgebrek het er lastiger om de maatregelen na te leven: denk bijvoorbeeld aan de aanschafkosten van mondkapjes. Maar ook bestaan er, los van de huidige pandemie, sowieso al hardnekkige gezondheidsverschillen tussen bijvoorbeeld hoger en lager opgeleiden en slaat het coronavirus harder toe bij mensen met onderliggende aandoeningen.

Een van de armste stadsdelen van Rotterdam is Delfshaven. Medio oktober behoorde Delfshaven tot de top 3 van Rotterdamse gebieden met de meeste po-

sitieve coronatests. Het brede samenwerkingsverband Delfshaven Helpt probeert al sinds het begin van de coronapandemie vanuit de haartvaten van de wijk bewoners te ondersteunen. Zo worden er maaltijden verstrekt, corona-proof huisbezoeken afgelegd en wordt er voorlichting gegeven in meerdere talen.

Laagdrempelig

Volgens onderzoeker Koos van der Velden is het in kwetsbare gebieden als Delfshaven cruciaal om formele en informele ‘leiders’ in te schakelen binnen de pandemie-aanpak. Dit beaamt ook SP’er Ineke Palm, die als lid van de gebiedscommissie Delfshaven heeft meegeholpen om Delfshaven Helpt uit de grond te stampen. Palm: ‘We werken bijvoorbeeld nauw samen met migrantenorganisaties, moskeeën en wijkpastoraten. Ook maken we gebruik van zogenaamde huiskamers in de wijk en schakelen we actieve huismoeders uit Delfshaven in. Belangrijk is dat je mensen inzet die de taal van de straat spreken en het vertrouwen van de buurt hebben.’ Ook

helpt het volgens haar om mensen direct aan te spreken. Hiervoor zet Delfshaven Helpt zogenaamde buurtmaatjes in. ‘Flyers worden niet altijd goed gelezen. Van de zomer hebben we veel mensen in de parken gesproken over de coronamaatregelen. Nu doen we dat vooral op de markt en bij supermarkten’, aldus Palm.

De eerste coronagolf bracht in Delfshaven veel verborgen armoede aan het licht. Palm: ‘De meeste mensen die in armoede leven schamen zich hiervoor. Maar het afgelopen voorjaar merkten we dat mensen sneller bij ons aan durfden te kloppen voor hulp.’ In korte tijd wist Delfshaven Helpt 750 levensmiddelenpakketten te verspreiden onder hulpbehoevende bewoners. In weggeefwinkel YESS! in Bospolder – een van de armste wijken van Nederland – kunnen bewoners nog altijd terecht voor gratis brood en levensmiddelen. ‘Door op dit soort laagdrempelige plekken hulp te bieden kun je het vertrouwen van mensen winnen. Maar je moet ook perspectief bieden. Zo kunnen mensen bij YESS! ook

foto Freek Kinkelaar

waarschuwingen op te pikken. En politici zijn vaak met de korte termijn bezig. Het is een zekere nonchalance', concludeert hij.

Zo is een buffercapaciteit van artsen en verplegend personeel volgens Van der Velden belangrijk om te zorgen dat een pandemie beheersbaar blijft: 'Je ziet bovendien dat Duitsland een reservecapaciteit aan intensive care-bedden heeft. In Nederland is dat niet het geval, omdat wij ons gezondheidssysteem heel doelmatig hebben ingericht. Dan sta je dus snel op achterstand.'

Tweede golf

Hoe kijkt Van der Velden naar de maatschappelijke discussie over de effectiviteit van mondkapjes? 'Bij een crisis moet je het bekende voorzorgsprincipe hanteren. Je hebt misschien nog niet alle bewijzen in huis, maar kunt beter op safe spelen. Natuurlijk zijn mondkapjes niet de heilige graal: afstand houden en handen wassen zijn eigenlijk belangrijker. Maar ze dragen ook bij aan bewustwording rond het virus', licht hij toe.

Begin oktober schoot het aantal besmettingen in een rap tempo omhoog: de gevreesde tweede golf was aangebroken. Op de avond van 13 oktober kwam de regering met een reeks nieuwe maatregelen. Zo ging de horeca weer op slot en werden groepsactiviteiten ingeperkt. Ook kondigden premier Rutte en minister Hugo de Jonge (volksgezondheid) een dringend advies aan om mondkapjes te dragen in publieke binnenruimten.

Van der Velden denkt dat drastische, landelijke maatregelen te voorkomen zijn als men eerder op kleinere schaal zou durven ingrijpen. Hij vindt het tekenend dat lockdowns zoals hij in Tanzania meemaakte, waarbij een aangewezen gebied wordt afgesloten, tot op heden niet in Nederland voorkwamen. 'Eigenlijk zou je dat moeten doen als een wijk te veel infecties kent', benadrukt hij. Van der Velden verwijst naar de Duitse plaats Gütersloh in Noordrijn-Westfalen. Ruim 1500 medewerkers van vleesfabriek Tönnies liepen er afgelopen zomer het coronavirus op. Verschillende Duitse deelstaten besloten hierop vakantiegevoelers uit >

foto Rijnmond.nl

SP'er Ineke Palm op pad met een buurtmaatje: 'We spreken met zoveel mogelijk mensen over de coronamaatregelen.'

in contact komen met hulpverleners, zodat we kunnen werken aan een structurele oplossing', licht Palm toe.

'Luister beter naar huisartsen'

Met een brandbrief aan het Rotterdamse stadsbestuur pleitte Delfshaven Helpt in oktober onder andere voor meer samen-

werking met huisartsen. Palm: 'Zij signaleren waar het mis gaat. Denk aan thuiszorgmedewerkers die zonder bescherming bij bewoners over de vloer komen. Of mensen met klachten die zich niet laten testen, omdat ze geen auto hebben en vervoer per ov naar een testlocatie duur en omslachtig is. Dit soort zaken draagt

bij aan verdere verspreiding van het virus. Zeker in Delfshaven, waar veel gezinnen drie hoog in een krap appartement met klein balkonnetje wonen. Daarom moeten we huisartsen meer inschakelen en beter naar hun signalen luisteren. Zo vragen ze om hulp bij het inzetten portacabins om patiëntenstormen te scheiden en mobiele testlocaties in de wijk om mensen dicht bij huis te testen. Ook willen ze dat de besmettingen op wijkniveau beter in kaart worden gebracht.'

Daarnaast heeft Delfshaven Helpt het stadsbestuur opgeroepen om meer gebruik te maken van de bestaande kracht van wijken. De grootste les van het samenwerkingsverband, volgens Palm: 'Het kabinet lijkt de corona-crisis vooral aan te willen pakken als ziekenhuiszorg uit de hand loopt. Volgens mij moet je zo'n crisis vanuit preventie, oftewel de publieke gezondheidszorg, aanpakken. Initiatieven van onderop, die aansluiten bij de leefwereld van de bewoners, zijn daarbij veel effectiever dan hulp en voorlichting van bovenaf.'

Koos van der Velden

1970-1978 Opleiding geneeskunde, Universiteit Utrecht
 1980-1983 Arts in het ziekenhuis Kola Ndoto in Tanzania
 1983-1985 Vervolgopleiding tot huisarts, Universiteit Utrecht en Public Health in Londen
 1985-1997 Programmaleider Huisartsenzorg, Nivel
 1995-2008 Hoofd van het Europees programma voor de monitoring van het griepvirus
 (eerste jaren in opdracht van lidstaten vanaf 2000 in opdracht van de Europese Commissie)
 1998-2002 Directeur Netherlands School of Public Health, Utrecht
 2004-2018 Hoogleraar en sectiehoofd Public Health, Radboudumc Nijmegen

Gütersloh niet langer toe te laten. Terwijl in de rest van Duitsland de coronamaatregelen juist werden versoepeld, sloten de scholen in Gütersloh opnieuw hun deuren.

‘Lokale besmettingshaarden zullen blijven opduiken. Die moet je dus gericht bestrijden. Maar nog beter is om zoveel te testen, dat je mensen vroegtijdig kunt waarschuwen als het virus zich in hun familie of buurt bevindt. Het onderzoeken van rioolwater op aanwezigheid van het virus kan hierbij zeker ook behulpzaam zijn’, aldus Van der Velden.

Eilandjescultuur

Onderbelicht binnen de aanpak van het virus is volgens Van der Velden de signalerende rol van huisartsen: ‘In het verleden zijn zij ook de Q-koorts op het spoor gekomen, omdat patiënten te maken kregen met longontstekingen. Een beetje alerte huisarts heeft zoiets in de gaten. Het surveillance-systeem dat in het verleden onder mijn leiding op de griep is ontwikkeld was gebaseerd op informatie van huisartsen. Zij zien immers de meeste grieppatiënten. In deze coronacrisis gaan veel mensen met klachten echter direct naar de GGD, om zich te laten testen. Voor de signalering van besmettingshaarden zou het goed zijn als de informatie van de GGD gedeeld wordt met de huisartsen. Dat samenspel zie je nu slechts mondjesmaat.’

Van der Velden verricht als emeritus hoogleerbaar bij de Radboud Universiteit onderzoek naar gezondheidssystemen. De kracht – maar ook de zwakte – van dergelijke systemen zit volgens hem in de verbindingen. ‘Op zich heeft Nederland een goede zorg, maar het zijn wel allemaal losse eilandjes. En dat

merk je in crises als deze. Veel mensen die het ziekenhuis verlaten hebben nazorg nodig: dat komt op het bordje van de huisarts of fysiotherapeut. Huisartsen hebben dus zicht op zowel mensen die geïnfecteerd als herstellende zijn van corona. Maar ook, en dat is het meest interessant voor mij, de groep die wij ‘vatbaar’ noemen: de mensen die het virus nog moeten krijgen’, benadrukt hij.

In Nederland betrof die groep medio oktober naar schatting zo’n 90 procent van de bevolking. Van der Velden: ‘Stel nou dat alle mensen die oud zijn of een ziekte onder de leden hebben het virus al hebben gehad. Dan hoeven wij ons minder druk te maken. Want de kans dat gezonde mensen ernstig ziek worden van het virus is klein. Dat totaalplaatje heb je dus nodig. Het Outbreak Management Team beschikt over een hoop statistieken, maar de vraag is of deze compleet genoeg zijn.’

In gesprek met de ontkeners

Om te beoordelen of de aanpak van een pandemie geslaagd is, zijn volgens Van der Velden drie zaken van belang: de toewijding van de politiek, de coördinatie (zowel op lokaal, landelijk als internationaal niveau) en de communicatie. Dat laatste aspect is volgens hem misschien wel de grootste uitdaging: ‘Dat bleek ook vaak tijdens simulatie-oefeningen rond pandemiebestrijding. Je hebt immers te maken met allerlei belangen. Welke mediastrategie laat je daar op los?’

Een georkestreerde online campagne tegen de coronamaatregelen, onder de ‘hashtag’ #ikdoenietmeer, veroorzaakte eind september een storm van verontwaardiging.

Hoewel diverse BN’ers (bekende Nederlanders) en pseudo-BN’ers hun gezicht verbonden aan de campagne, bleek al gauw dat deze uit de koker kwam van actiegroep Viruswaarheid (voorheen Viruswaanzin).

Hoe kunnen we het beste omgaan met mensen die de coronaregels aan hun laars lappen, of zelfs actief ondermijnen? Van der Velden: ‘Dialogo is het enige antwoord. Bij het Radboudumc hebben we onderzoek gedaan naar vaccinatie-acceptatie. Groepen die vaccinatie afwijzen hebben zo hun eigen redenen daarvoor. Het is belangrijk om hen er op een begripvolle manier op te wijzen dat hun individuele keuze effect heeft op de samenleving.’

17 miljoen individuen

Speelt de jarenlange verheerlijking van het individualisme hierbij een complicerende rol? Van der Velden: ‘Natuurlijk zijn we vrije vogels. Maar in een crisissituatie moet je je aanpassen. We moeten in de modus van de zelfdiscipline. Misschien zou dat juist meer gecommuniceerd moeten worden, bijvoorbeeld in de talkshows. Daarnaast moeten we veel meer gaan denken in termen van de gemeenschap. Zodat je niet van 17 miljoen individuen afhankelijk bent. Dan ga je het niet redden in een pandemie. Wat je nu juist nodig hebt is solidariteit: in gemeenschap dingen oplossen. Corona is immers niet enkel een medisch probleem. Het is vooral een probleem van de samenleving. De aanpak moet zich dus op gezondheid én samenleving richten, dát is het terrein van de volksgezondheidsexperts. •

tekst Lesley Arp

‘In Nederland hebben we het gezondheidssysteem zo doelmatig ingericht, dat we weinig reservecapaciteit hebben voor een pandemie’

> BAN DE BOM:

Kernwapens zijn verboden. Sinds Honduras als vijftigste land het Verbodsverdrag op Nucleaire Wapens heeft geratificeerd, is 'geen kernwapens' een officiële regel in het internationaal recht. Dat is een enorme overwinning voor de vredesactivisten die hiervoor gestreden hebben. Onder anderen oud-SP-Kamerlid Krista van Velzen. Ook de SP steunt dat Verbodsverdrag. Op de dag van de ratificatie sprak SP-Tweede Kamerlid Sadet Karabulut op Twitter over een 'bijzonder mooie dag'. Zij stipte ook de schande aan dat Nederland *niet* een van de ondertekenaars is. In september sprak Karabulut nog tijdens een internationale protestbijeenkomst voor de poort van vliegbasis Volkel. Op Volkel

liggen twintig B-61-11-bommen. Kernwapens van de Verenigde Staten. In het licht van het Verbodsverdrag is het wel heel vreemd dat er plannen zijn die kernwapens te moderniseren. En ondemocratisch: een grote meerderheid van de Nederlanders wil de bommen weg. De VS en niet Nederland, kan besluiten de in Nederland gestalde bommen in te zetten. Karabulut: 'Ze moeten de druk voelen, ze moeten zich uitspreken, wij moeten een kernwapenvrij land afdwingen. En... we kunnen winnen!'

De hele speech van Karabulut is hier terug te lezen sp.nl/Z5u

foto Maurits Gemmink

> RHEDENS SUCCES VOOR HUISHOUDELIJKE HULP

Ze zagen het al aankomen, de SP'ers in Rheden. Ze stemden vorig jaar dan ook tegen een 'pilot', een proef, om mensen die tijdelijk huishoudelijke hulp nodig hebben een schoonmaker te sturen. Tijdelijk, alleen voor bepaalde gevallen, geen druk om over te stappen; er werd van alles beloofd. De SP Rheden hield het in de gaten, kreeg signalen dat mensen tóch

werden overgezet naar schoonmaakhulp en opende een meldpunt. Vele klachten, een zwartboek en een stevige discussie in de gemeenteraad later kan de SP een succes melden: een pas op de plaats, een wethouder die toegeeft dat er fouten gemaakt zijn en mensen die hun vertrouwde huishoudelijke hulp weer terugkrijgen. Het meldpunt blijft open.

foto SP Rheden

LINKSVOOR **MESSCHERP POLITIEK KOMPAS**

Jordy Clemens (34) uit Heerlen was al jaren actief voor de SP toen hij wethouder werd. Lokaal, maar ook als fractiemedewerker in de Tweede Kamer. Toch voelde hij zich wel wat overdonderd, toen de afdeling hem zeven jaar geleden vroeg om SP-coryfee Riet de Wit op te volgen in het gemeentebestuur. 'Ik dacht: ze zien me aankomen, op mijn 26^e. Maar collega-wethouder Peter van Zutphen zei: joh, je hebt eigenlijk maar twee dingen nodig: een messcherp politiek kompas en stronteigenwijs zijn.'

tekst Daniël de Jongh
foto Karen Veldkamp

› **Wanneer werd je lid van de SP?**

'In 2005, met het Europese Grondwets-referendum.'

› **Was wethouder worden je jongensdroom?**

'Nee, leraar wilde ik worden. Kinderen hebben de toekomst en verdienen eerlijke kansen. Nu richt ik me als wethouder op onderwijs, jeugdbeleid, cultuur en wonen. Echte SP-onderwerpen. Ja, ook cultuur: via muziek, dans, kunst en theater kunnen mensen meedoen in de samenleving.'

› **Ben je zelf opgegroeid met kunst en cultuur?**

'Niet echt. Ik kwam pas op mijn vijftiende voor het eerst in het theater. Als niemand je als kind meeneemt, hoe weet je dan dat het iets voor je kan betekenen? Daarom vind ik het belangrijk dat kinderen via school kunnen kennismaken met cultuur. Ik ben er trots op daaraan bij te dragen. Net zoals we in Heerlen zorgen voor schoolzwemmen en een goed vangnet voor arme gezinnen.'

› **Wat haalt de kapitalist in jou naar boven?**

'Voetbal! Roda zit diep in mijn hart, maar als

het even kan ga ik ook graag de grens over naar de Bundesliga-clubs. Sjaaltje om, bier en worst: heerlijk.'

› **Wat is je favoriete plek op de wereld?**

'Ik kom altijd graag terug in de mijnstreek. Dat vooropgesteld. Maar ik geniet enorm als ik mijn wandelschoenen aantrek en met mijn rugzak op pad ga. Vorig jaar ben ik dwars door Engeland gewandeld. De Eifel is ook prachtig, of het Zuiden van Polen.'

› **En hoe zit het met dat stronteigenwijze?**

'Als ik ergens in geloof ben ik een echte doorzetter. Zo werd er weleens schamper gedaan over het Romeinse verleden van Heerlen: wat stelt dat nou voor en wie komt daar nou voor naar onze stad? Met een stel enthousiastelingen bleven we doorzetten. Nu blijkt de Romeinse stad Heerlen veel groter dan gedacht en hebben we het oudste gebouw van Nederland opgeknapt. Mensen komen van heinde en verre om het te bekijken. Mooi, hè?' •

> KLEINERE KLASSEN EERST WAAR ZE HET HARDST NODIG ZIJN

De SP heeft met D66 een voorstel gedaan voor kleinere klassen. Een uitstekend idee, maar volgens SP-Tweede Kamerlid Peter Kwint moeten er ook prioriteiten worden gesteld. Met D66 pleit hij ervoor extra docenten eerst in te zetten op scholen waar ze het hardst nodig zijn. Want het zijn juist de scholen met leerlingen die een steuntje in de rug nodig hebben waar het lerarentekort nu de hardste klappen uitdeelt. Kwint: 'Wij snappen ook wel dat dit in tijden van een lerarentekort niet in een week geregeld is. Maar we moeten de vicieuze cirkel doorbreken van tekort en dus grotere klassen en dus meer werkdruk, waardoor docenten uitvallen en het tekort nog groter wordt. Dat doen we met deze wet.'

foto Remko de Waal / ANP©

foto SP Arnhem

> ARNHEMS REFERENDUM OVER AFVAL

In twee weken was het al gepiept. Drieduizend handtekeningen waren er nodig om een referendum in Arnhem mogelijk te maken. Een groot succes voor de SP Arnhem, die het initiatief nam. Het onderwerp? Diftar, het afval-ophaalsysteem waarbij mensen per zak afval betalen. Tot grote ergernis van de Arnhemmers beloont dit systeem asociaal gedrag: want wie het afval laat slingeren betaalt niks. Met als resultaat meer vervuilde straten, overuren bij het afvalbedrijf, alleenstaanden die duurder uit zijn. Waarschijnlijk wordt het referendum gehouden tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen in maart. Een meerderheid van de gemeenteraad heeft beloofd zich aan de uitslag te houden. De Arnhemmers hebben het dus voor het zeggen.

PRIKBORD@SP.NL

of stuur een brief naar Redactie Tribune •
Snouckaertlaan 70 • 3811 MB Amersfoort

De oplettende puzzelaar

Dankzij Thijs Fase en Marrie Quist uit Sint-Annaland zijn wij afgelopen maand geweest op dit cryptogram uit het AD. Dat is nog eens een grappige manier om de krant te halen! Wij moesten wel even nadenken voor we het antwoord vonden. Weet u het ook?

14 Het is iets mannelijks om de SP te ondersteunen. (12)

14 I K D A E D

Tiny Kox

In de Spanning van oktober zegt Tiny Kox dat 'we hebben geleerd dat wij er ook niet veel van weten, net als de rest'. Hiermee doelt hij op de economische kennis binnen de SP of van socialisten in het algemeen. Socialistische wetenschappers houden zich echter al jaren bezig met de economie. Een voorbeeld is geograaf David Harvey, die op zijn podcast precies uitlegt hoe de coronapandemie de economie raakt aan zowel de vraag- als aanbodkant. Het lukt socialistische economen zoals Michael Roberts op zijn blog thenextrecession.wordpress.com om de economie vanuit socialistisch oogpunt te verklaren en soms te voorspellen. Deze kennis vertelt een ander economisch verhaal, een verhaal dat aansluit bij de ervaringen van werkenden in Nederland. Wanneer de SP deze kennis omarmt, kan zij zich juist onderscheiden van de rest.

Sander van Lanen, Groningen

Of we het willen of niet, de wereld blijft ons verbazen, verrassen en – vaak – verontrusten. Ook SP'ers, en dat is heel normaal. We doen ons best te begrijpen wat er gebeurt en te voorzien wat er gebeuren kan. Maar zekerheden vooraf zijn er niet. Zoals Marx zei: twijfel is de bron van onze kennis. Maar gelukkig kunnen we gebruik maken van veel kennis die er inmiddels wel is. Vijftien jaar terug beschreef David Harvey al 'de korte geschiedenis van het neoliberalisme'. Daar heb ik sindsdien veel profijt van gehad. – Tiny Kox

DOORLOPENDE MACTHTIGING BON OM LID TE WORDEN

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomsgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

€ 5,00 (minimum) € 7,50 € 10,00 € 12,50 € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.) : _____ bank identificatie (BIC)* : _____
plaats en datum : _____ * geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
handtekening : _____

Ik wil ook graag lid worden van ROOD (jong in de SP, tot 28 jaar) en sta één van mijn kwartaalbijdragen af aan ROOD.

Stuur deze bon in een enveloppe zonder postzegel naar: SP - Ledenadministratie, Antwoordnummer 407, 3800 VB Amersfoort. U kunt deze machtiging stopzetten met een telefoontje of een e-mail aan de SP: (088) 243 55 40, administratie@sp.nl

Tribune november 2020

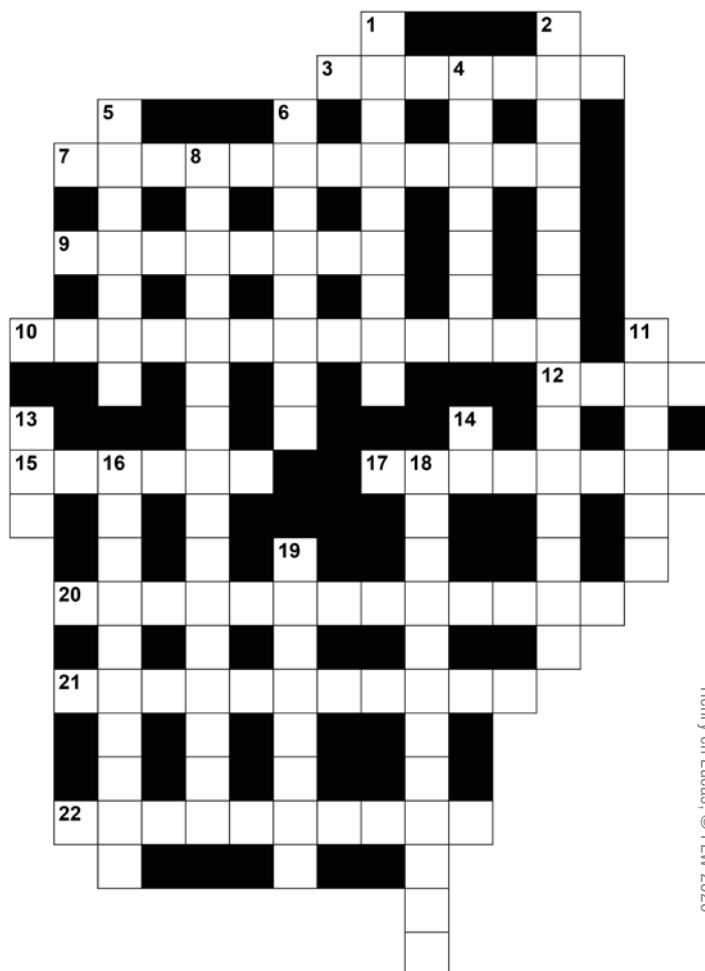
CRYPTOGRAM

Horizontaal

- 3 Duurzaam is mooi. Maar je krijgt er als agrariër wel oprispingen van. (7)
- 7 Spectaculaire aanbieding van een filmmedewerker. (12)
- 9 Politieke beweging gaat onderuit. (8)
- 10 Lesgeven, nakijken en ouderavonden leiden zijn echte kunststukjes. (13)
- 12 Verwarring is oorzaak (uit-)sterven Dodo. (4)
- 15 Op z'n Engels beledigd? Dat heeft een toeval als gevolg. (6)
- 17 Hoosbui; dat hoor je aan de stevige klap. (9)
- 20 Aangetrouwd, en proper. (13)
- 21 Klein boekje is obstakel op zowel rails, als anderszins. (11)
- 22 Makkelijk trucje, voor een overleden hond. (10)

Verticaal

- 1 Portier krijgt niets anders te eten dan 'Eieren met ham en kaas, op witbrood'. (9)
- 2 Analyse: de gegevens zijn beneden kwijtgeraakt. (15 en 6,5,4)
- 4 Gaan architect en metselaar beiden in deze periode op vakantie? (7)
- 5 Voor een gespannen sfeer: pistool met kogels. (7)
- 6 Vergane versie van nagenieten. (8)
- 8 Dat advies kost een fortuin. Gelukkig is er genoeg reserve. (16 en 8,4,4)
- 11 Landelijke familie van de zeeduivel? (6)
- 13 Politieel bindmiddel. (3)
- 14 Helpen ook batterijen van de drank af te blijven. (2, afk.)
- 16 Type auto met veel ruimte in de ruimte. (5,5)
- 18 Te nuttigen, enkel door juristen, tussen twaalf en één. (12)
- 19 Dat is nu eens een ouderwets explosief feestje. (8)

Henry en Lucas, © FLW 2020

CITATENRAADSEL

Opdracht: vul in de gele en rode vakjes horizontaal de achternamen in van de mensen van wie een citaat is weergegeven. Alle uitspraken hebben te maken met 'humor'. De oplossing (in de rode verticale balk) is een 14-letterige uitspraak. Een 'lange ij' is één letter/hokje; zo ook leestekens. Veel puzzelplezier.

1																De beste manier om een probleem op te lossen is de humor ervan te ontdekken.
2																Zwarte humor is de beleefdheid van de wanhoop.
3																Slapen is geen geringe kunst; je moet er de hele dag voor wakker blijven.
4																Humor is achter scherts verscholen ernst.
5																Wie nu nog voor de doodstraf is, zouden ze moeten ophangen.
6																Het leven moet met liefde en humor worden genomen: liefde om het te begrijpen en humor om het te verdragen.
7																Er is geen zonde behalve domheid.
8																Hoewel Israëliëse humor niet bestaat, leef ik er aardig van.
9																Humor is de kortsluiting van gedachten.
10																In Nederland is humor een medicament. In Vlaanderen een ingrediënt.
11																Gevoel voor humor begint bij gevoel voor verdriet.
12																In elk goed huwelijk helpt het soms een beetje doof te zijn.
13																De humor is de zwemgordel op de rivier van het leven.
14																Dromen gaan nooit verder dan uw hoofdinde.

OPLOSSING CRYPTOGRAM OKTOBER 2020

Horizontaal

- 2) Mislukt 7) Gebruikersnaam 9) Egge 10) Aanplant 11) Want 12) Chef-staf 13) Geestig 15) Koersbepalend 18) Circusnummer 19) Baalgoed 20) Waarnemen.

Verticaal

- 1) Kluizenaarsbestaan 3) Inruil 4) Terugweg 5) Tegen de klok in 6) In de week gelegd 8) Meetlint 14) Warmlopen 16) Racebaan 17) Da.

De winnaar van de novemberpuzzel 2020 is Fred Wolters uit Leek. Verder een gedeelde eervolle vermelding voor Ben Pegman en Stan van Poelgeest voor hun omschrijving van het imaginaire woord Twitbull: Donald Trump.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 25 november naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl. Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigndeerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

THEO DE BUURTCONCIERGE

